

quod tamen Iustus Lipsius *lib. 5. politicor. cap. 4.* tunc demum concedere videtur, si potentes ipsi, & aliena ipsi invaserunt, aut invadunt; cum secundum Beatum Augustinum, *epist. 5.* utiliter vincatur, cui eripitur licentia iniquitatis. Ut nec solius Religionis propaganda ergo, Bella sunt suscipienda: licet id velit Tiberius Decianus, *praxi Criminali, lib. 5. c. 42. fol. mihi 278.* Fides quippe, ut rectè alicubi inquit Sanctus Thomas; non tollit Ius Naturale, aut humanum; ex quo dominia sunt profecta, quodque vult, ut homo homini non insidietur. Bellum est contra Charitatem; Ergo non aptum esse videtur medium Religionis, quæ Charitatem imprimis intendit. Non bello, sed poenitentiae prædicatione, viam nostro Salvatore præparavit Sanctus Iohannes Baptista. Et felici magis successu, in Indiâ Orientali Christianam propagant Religionem Iesuitæ, prædicando & patiando, quam factum fuit in Occidentali, armis, multorumque hominum intereptione. Et quoque color ille, redigendi invitas gentes, ad mores humaniores, ad veramque Religionem compellendi; à Theologis ferè cunctis, etiam Hispanis, impius atque improbus reputatur. vid. hæc de re Beatum Thomam, *2. 2. quest. 10. art. 8. & 11.* Valent. Wigel. *de vita Christi, cap. 14.* Herm. Lætmatium, *de instauranda Relig. lib. 2. cap. 13.* post Hostiensem, & Panormitanum, Fridericum Tilemantium, *Disp. ad Pandect. 1. thes. 16. vol. 1.* Covarruviam, *in cap. peccatum, §. 10.* Ferdinandum Vasquium, *in præfat. controversiar. illustr. num. 5.* Marquardum de Sufanis, *tract. de Usur. & c. part. 1. cap. 14.* Albericum Gentilem, *1. de iur. belli, cap. 9. & 12.* Heigium, *part. 1. quest. 12. num. 47.* Hugonis Grotii *tractatum, Mare Liberum inscriptum, cap. 2.* Dn. Bocerum, *de Iure Belli, lib. 1. cap. 6.* Dn. Bruningh. *de homag. thes. 1. 8. & multis seqq.*

IV. Sed hæc tamen restrictionem patiuntur, si infideles Christianos offendant; vel etiam detineant provincias eas, quæ olim ad Christianorum Principum Iurisdictionem pertinebant, *can. dispar. caus. 23. quest. 8.* Sicque defendi possunt expeditiones illæ Hierosolymitanæ: licet eas, ut stultissimi classici, ita tristissimi eventus fuisse, dicat Iohannes Cammānus, *Disput. de Iurib. Maieft. 3. thes. 22.* ac illis bellis, etiam iniquior esse videatur Estienne Pasquier, *5. des Recherches, cap. 21.* Sanè iam eo tempore, quo susceptum & gestum bellum illud sacrum fuit, diversa de eo diversorum indicia fuerunt; quod non dissimulant Tyrius & Urspergensis. vid. Reineri Reineccij præfationem *Historiæ Orientali præfixam.* Fateor equidem, multa ibi errata fuisse commissa, impietatemque & æmulationem ex nostratibus nonnullorum, res ibi turbasse, & tandem evertisse. Veruntamen, Bella hæc, suasa fuerunt à Viris Sanctis, ab ipsoque etiam Bernhardo: ut refert Cardinalis Bellarminus, *lib. 3. de Pontif. cap. 17. fol. mihi 296 col. 2.* Videbant enim Christianos bello carere non posse; maluerunt